

НАД ОСІННІМ ОЗЕРОМ

Цей став повісплений, осінній чорний став,
як антрацит видінь і креміль крику,
виблискує Люципера очима.

П'янке бездоння лащиться до ніг.

Криваво рветься з нього вороння
майбутнього. Летить крилатолезо
на утлу синь, високогорлі сосни
і на пропащу голову мою.

Охриплі очі збіглися в одне —
повторення оцього чорноставу,
насилу вбгане в череп.

Неприхищений,
а чуєш, чуєш протяг у душі!?

ВЕРТЕП

На першому поверсі — двоє людей
на другому — їхні тіні.

Вправний оператор
так освітлює кадр,
що й не добереш,
де люди, а де лиш тіні.

Внизу проказують: нам з тобою
жити в любові й радості.
Вгорі повторюють: мав би ніж —
зарівав би як собаку.
Потім на кін виходить
хтось третій
і починає агітувати за рай,
що росте й росте
все вище й вище.

Сніп світла зноситься
в порожню небесну твердь,
де чути янгольські співи:
"одним кипіти в маслі,
а другим у смолі".

Нарешті починаються танці:
на авансцену вискакує чорт
і починає обертатися.
Раз він стає на ноги,
вдруге — на руки,
доти перевертається,
поки руки не приростають до землі,
а ноги зависають в повітрі.

І тоді стає помітно,
що обертається, власне,
тільки тулуб.

* * *

Мені здається, що живу не я,
а інший хтось живе за мене в світі
в моїй подобі.

Ні очей, ні вух,
ні рук, ні ніг, ні рота. Очужілий
в своєму тілі. І, кавалок болю,
і, самозамкнений, у тьмушій тьмі завис.
Ти, народившись, виголів лишень,
а не приріс до тіла. Не дійшов
своєї плоті. Тільки перехожий
межисвітів, ворушишся на споді
чужого існування.

Сто ночей
попереду і сто ночей позаду,
а межі ними — лялечка німа:
розпечена, аж біла з самобою,
як цятка пекла, лаконічний крик
усесвіту, маленький шротик сонця,
зчужілий і заблуканий у тілі.
Ти ждеш іще народження для себе,
а смерть ввійшла у тебе вже давно.

* * *

Порідшала земна тужава твердь,
міський мурашник поточив планету.
Міліціонери, фізики, поети
вигадливо майструють власну смерть.
Протрухлий український материк
росте, як гриб. Вже навіть немовлятко
й те обіцяє стати нашим катом
і порубати віковий поріг,
дідівським вимшілий патріотизмом,
де зрідка тільки човгання чобіт
нагадує: іще існує світ
справіку заборонений, як схизма.
Ця твердь земна трухлявіє щодня,
а ми все визначаємось. До суті
доходимо. І, Господом забуті,
вітчизни просимо, як подання.

* * *

Біля метро "Хрещатик"
щоранку зупиняється
дитячий візок.

Двірничка вибирає з чавунних урн
накиданий мотлох —
старі газети, ганчір'я,
коробки з-під сірників, недокурки,
навантажить ними візок
і сквером каштанів рушає далі.
А сьогодні, напередодні свята,
вона вбрала найкращу спідницю з сатину,
новенькі черевики й фуфайку,
навіть візок прикрасила
штучними квітами з поролону.
Усмішка і задума на її обличчі
творить рівновагу щастя.

* * *

Посадити деревце —
залишити про себе найкращу пам'ять.
І вони стали висаджувати вздовж колючого дроту
квіти, кущі, дерева.
Дикий виноград обснував гострі шпичаки,
розвісив лапате листя
і навіть попускав синюваті грони,
повився повій,
трублячи в поблідлі сурми ніжності.
Коло горожі порозпускались такі півники, півонії, жоржини,
що заберуть очі і не повернуть.
Начальство, перевіряючи, як вони виконують взяті соцзобов'язання,
завжди ставило проти графи
"заходи по естетичному вихованню ув'язнених":
ведеться на високому ідейно-політичному рівні.
Одні тільки підписи високого начальства
їм нагадували забуті шпичаки дроту.

* * *

Їх було двоє — прибиральниця і двірник.
Вони сиділи на Володимирській гірці —
там, де видно увесь Труханів острів,
Дарницю і навіть поближні трамваї,
і жваво обговорювали замацану статтю
"Як ми готуємо пленум райкому".
Між ними спалахнула жвава дискусія,
в якому районі міста
пленуми проводяться якнайкраще.
Двірник був настирливий,
але прибиральниця не здавалась:
по пам'яті вона цитувала Брежнєва.
Докази її, майже незаперечні,
таки справляли враження,
бо двірник скільки не опирався,
мусив був здатися.

З кишені він дістав
загорнений у газету сніданок —
цибулю, хліб, кусень сала й пляшку води,
щедро розполовинив,
віддавши їй більшу частину
хліба, цибулі і навіть сала.
Поївши й попивши,
прибиральниця дістала з-за пазухи
зашмарованого вузлика,
висипала в жменю дріб'язок,
піднесла до очей
і стала підраховувати навпомац.
Напевне, вона збиралася
розрахуватися за снідання,
але двірник зробив королівський жест:
мовляв, не треба платні,
він сьогодні **частує**.

* * *

Тато молиться Богу,
тужить мама. Сестра
уникає порогу,
хоч вернутись пора.
Уникає — радіє,
повертає — мовчить.
Повечір'я ще тліє,
іще хвіртка рипить,
іще видно дорогу,
іще гусне жура.
Тато молиться Богу
і ридає сестра.

* * *

На Лисій горі догоряє багаття нічне
і листя осіннє на Лисій горі догоряє,
а я вже забув, де та Лиса гора, і не знаю,
чи Лиса гора впізнала б мене.
Середина жовтня, пора надвечір'їв твоїх,
твоїх недовір і невір і осіннього вітру.
І вже половина життя забувається. Гріх
уже забувається. Горе і радість нехитра.
Середина жовтня — твоїх тонкогорлих розлук,
і я вже не знаю, не знаю, не знаю, не знаю
чи я вже помер, чи живу чи живцем помираю,
бо вже відбриніло, відквітло, відгасло, відграло навкруг.
Та досі ще пахнуть тужливі долоні твої,
і губи гіркі аж солоні і досі ще пахнуть,
і Лиса гора проліта — схарапудженим птахом,
і глухо, в набухлих аортах, надсадно гудуть голуби.

* * *

Відлюбилося.
Відвірилося.
Відпраглося.
День врівноважений,
як вичовганий валун.
Поступово перетворюєшся
на власний архів,
дорогий,
мов померлий родич.
Нічний ставок попід соснами,
книги, самота —
більше не зворохоблюють.
Світ — мірадом досяжних мет.
Забаганки — здійсненні.
Простягни руку попереду —
схололими пальцями
відчуєш самого себе.
Спокій,
вичинений.

МУМІЯ

I

Голова його заповнена спогадами.
(Вічне перемелювання однієї істини:
гримаси підлості, підлість підлості,
підлість підлості підлості).
Хтиво проказує старечим ротом:
те, що було 1968 року нової ери,
віддзеркалює, ніби в мертвій воді,
події 1968 року перед Христом.
Рухається, зазираючи в брезклу воду.
Підійшов, побачив, збагнув.
Збагнув, підійшов, побачив.
Все вже збагнуте
підійшов побачив
ні греця не збагнуть.
Але — стверджуватись:
утвердження покійника,
реанімація на рівні народження,
демократія цвинтаря.
Очей — не треба.
Ніг — не треба.
Зусилля — зайві.
Зайва голова
на рудиментарних плечах.
Цар природи, вінець її,
більшає, отже, маліє.

II

Проминання — цілюще.
Одужання — самовтратою.

Дозрівання — знищенням.
Вивершення — божевіллям.
Композиція багатьох голів,
поставлених одна на одну
(перша спить,
друга спить,
третя — спить,
четверта, п'ята —
до нескінченності! —
спить).
Верхня пантрує сон.

III

Кинеш камінь —
розходяться рівні кола.
Ловиш кола —
тоді вони знов збігаються,
утворюють подобу
стисненої пружини.
Виймаєш камінь —
чорніє дірка сама.

* * *

Ось вам сонце, сказав чоловік з кокардою на кашкеті
і витягнув п'ятака, схожого на сонечко.
А це вам дорога, він зробив кілька ступнів праворуч,
носаком позначивши її межу.
Щоб вам було радісно — вмикайте магнітофони, транзистори,
беріть до рук іграшкові калатала,
бемкайте, хоч би й по голові.
Щоб не хотілося їсти й пити —
слухайте лекції, популярні кінофільми,
як ви житимете щасливо,
коли доправитесь небесного царства.
А щоб не капав за шию дощ —
пам'ятайте,
що будь-яка злива
колись та кінчається,
навіть потоп.
Буде холодно — співайте оцих пісень,
при цьому він подав жмутик
проштемпельованих текстів
(дозволено цензурою
для колективного співу
двом, трьом і більше співакам).
Коли вам захочеться відпочити —
розучуйте цікаву гру про війну,
уявіть, що опали вас вороги
і хочуть позбавити щасливого існування.
Словом, стріляйте, кидайтесь на амбразури,
падайте під танки.
Тільки не розбігайтесь, докинув він.

— Благодійнику наш,
кому хочеться тікати з раю, —
загукали ми в одне горло,
вдивляючись в очі під кокардою,
схожі на дві крапельки ртуті.

* * *

Я йшов за труною товариша й думав:
везе ж таки людям:
задер ноги і ніякого тобі клопоту,
востаннє блиснув білими стегнами покійника,
а світ хай собі ходить хоч на голові.
Та коли ми прийшли на цвинтар,
побачили стільки машин, фургонів, катафалків —
не те підступитися,
голови встромити немає де.
Стояла величезна черга за ямами.
Кожен намагався захопити шмат землі
(на руки давали 1,5x2 метри).
Наша черга була вісімсот шістдесят третя.
Де його було дочекатися,
коли полізло стільки горлохватів —
той інвалід першої групи,
в того право, в тієї немовля на руках,
а той просто так — залляв од самого ранку сліпи
і суне, куди втрапить,
байдуже, за капустою чи по смерть.
Мали вже повертатися додому ні з чим.
Думаю собі: приїдемо назад
я й кину покійникові, як з кілочка:
буде тобі вилежуватись, уставай-но,
потерпи днів зо три зо чотири,
поки той плав спливе,
однак спішити — якого чорта?
Аж тут підступається до нас
баба з двома кошиками
(на цвинтарі випродовує городину)
вам ями треба питає
можу відступити свою
карбованців за сто п'ятдесят.
Воно можна знайти й дешевше,
але ж то саме тільки звання, що яма,
а в мене просто тобі перина —
і полежати й виспатись
там самому чи й з молодницею
(у баби весь металевий рот,
що називається — озброєна до зубів).
Я відразу збагнув, що це перекупка —
скуповує й перепродує ці ями,
але, не торгуючись,
вийняв з кишені гроші й віддав —

на, щоб ти землі сирій наїлась.

* * *

Попереду нарешті порожнеча
і довгожданна. Вічність пізнаю,
даровану годиною лихою.
А білий світ — без кольору і звуку,
ні форми, ні ваги, ані смаку —
розлився безберегою водою.
Цей бенкет смерті в образі життя
щасливого відстрашує і врочить:
устромиш ногу в воду — і помреш.

* * *

Пам'яті А.Г.

Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце України.
А ти шукай — червону тіль калини
на чорних водах — тіль її шукай,
де горстка нас. Малесенька щопта
лише для молитов і сподівання.
Усім нам смерть судилася зарання,
бо калинова кров — така ж крута,
вона така ж терпка, як в наших жилах.
У сивій завірюсі голосінь
ці грона болю, що падають в глибінь,
безсмертною бідою окошились.

* * *

Вони сидять за столом,
поклавши перед себе жилаві руки:
ось сухі і нервові — мамині,
ось татові — важкі, наче гирі,
сидить сестра — таємнича усмішка
сновигає її непевним обличчям,
усміхаючись, вона думає про своє.
Маленька племінничка шестилітня
навдивовижу відкритим поглядом,
пласким, як медуза,
по черзі приліплюється до брата,
матері, тітки,
сидить мій син,
вбавляючись наостанок
увагою присутніх,
купаючись у ній,
як у розкошах.
— Час, — каже тато
і помалу підводиться з-за стільця,
маміне обличчя тьмянішає
нікому зачепитися

нізащо.

В кишені я маю телеграму,
що через чотири години
літак прилетить до Жулян
і я почую
найрадісніше й найздивованіше
"таточку"
щасливий крик дитинчати,
не призвиклого до життєвих перепадів:
вогню й морозу,
ночі й дня,
радощів й горя
(скільки то йому треба ще
обірвати натужних жил,
аби збагнути різницю).
В кишені я маю телеграму,
і, вправний режисер,
примушую рухатись
своїх рідних далеких дорогих
так, як мені заманеться.
Я торжествую, маленький бог, —
окрім телеграми
в кишені в мене літак,
дружина з усіма дорожніми бебехами
і син принишко-грайливий,
як довірливо зайча.
Я насолоджуюсь набутою певністю,
адже протягом трьох годин чекання
я можу бути певним,
що світ ще не збожеволів.

* * *

Сповнений почуттям вдячності,
він захотів переповісти мені
всю свою історію,
але виявилось,
що історії нема.
І він мусив був обмежитись
самими словами вдячності.

* * *

Я знав майже напевно,
що він обікрвав моїх друзів,
зробив нещасною мою матір,
а дружину призвів до сухот;
і сповнений рішучості
я подався до нього на розплату.
— Де ти, мій кате? —
гукнув я на весь знелюднілий зал,
в якому кат проживає.

На відповідь чотири реви,
одбиті од стін,
вдарилися об стелю
і мертві впали до моїх ніг.
— Де ти, мій кате? —
гукав я удруге і втретє,
чотири реви воскресали із мертвих,
підводились догори і падали об землю.
— Невже він здох? — вирішив я зраділо.
Але повертаючись додому,
побачив, що біля моїх дверей
зупинилося дві ноги, дві руки й тулуб
(голови не було).
— Ти що тут робиш? — я застукав його зненацька,
і з переляку дві руки, дві ноги й тулуб
збіглися в тіло без голови.
Вхопивши тіло без голови,
я гукнув у порожню рурку шиї:
скажи мені, де мій кат?
— Не бий мене,— попросила рурка,
йди до того будинка, де був.
У першій кімнаті сидітимуть люди без голови,
в другій — ще й без ніг,
у третій — ще й без рук,
у четвертій побачиш самі тулуби;
а в п'ятій нічого не побачиш.
Там є твій кат.
Ти нічого не вгледеш,
але повторюй і повторюй до безкінця
все, що хочеш йому сказати.
Тільки не вір очам своїм:
він там, де його немає.

* * *

Пам'яті М. К. Зерова

Колеса глухо стукотять,
мов хвиля об паром,
стрічай, товаришу Хароне,
з лихом і з добром.
Колеса б'ють, колеса б'ють,
кудись торують путь.
Уже. Додому не вернуть,
додому не вернуть.
Колеса глухо стукотять,
колеса стукотять
в христа, в вождя, в усіх божат
і в мать і перемать,
Москва, гора Ведмежа, Кем
і Попів острів — шлях
за ґратами, за вартами.
розбухлий на сльозах.

І знову В'ятка, Котлас, Усть-
Вим, далі — до Чиб'ю.
Рад-соц-конц-таборів союз,
котрий Господь забув,
диявол теж забув. Тепер
тут править інший бог:
марксист, расист і людожер —
один — за трьох.
Москва — Чиб'ю, Москва — Чиб'ю,
печорський концентрак
споруджує нову добу
на крові і кістках.

* * *

Так явно світ тобі належать став,
що, вражений дарованим багатством
оцього дня, відчув, як святотатство:
блукати лісом, йти межі отав,
топтати ряст, аби спізнати в зорі
наближення своїх гріховних прав.
Рушай вперед. І добротою хворий,
розтань рососою димною між трав.

* * *

Ця п'еса почалася вже давно,
і лиш тепер збагнув я: то вистава,
де кожен, власну сутність загубивши,
і дивиться, і грає. Не живе.
Отож мені найщасливіша роль
дісталася в цій незнайомій п'есі,
в якій я слова жодного не вчив
(сувора таємниця). Автор теж
лишається інкогніто. Актори
чи с чи ні — не знаю.

Монолог?

Але без слів? Бо промовляють жести
непевні. Що то — сон ачи ява?
Чи химеродні вигадки каббали?
Чи маячня і тільки?

Стежу оком

за тим, що наш глухонімий суфлер
показує на мигах. Не збагну я:
захочу стати — він накаже: йди,
а йти почну — примушує стояти,
у обрій декорований вдивляюсь —
велить склепити очі. Мружусь — він
у світле майбуття своє вглядайся.
Сідаю — каже: встань. Отетерілий,
вирішую: найщасливіша роль
дісталась іншому комусь. Ти граєш

неповна розуму.

Й одразу входжу в роль
загравши навпаки: мені б сміятись —
я плачу. Груди розпирає гнів
(маленьке перебільшення: сновиди
навіки врівноважені в чуттях) —
а я радію. Рушив катафалк —
а я втішаюсь. Вилізши на повіз,
шаленствую: хай славиться життя.
Захоплений суфлер не сходить з дива
і тільки підбадьорує: віват.
Поскрипують стільці в порожній залі,
єдині глядачі цієї п'єси,
і мудро так вглядаються крізь мене
у порожнечу, видну тільки їм.
Так голова болить. І так нестерпно
прожекторна освітлює п'єтма,
неначе тьмавий зал перетворився
на сніп вогню пекельного.

Суфлер

наказує нарешті зупинитись,
і я вганяюсь з розгону в зал.
І все. Скінчилося. Вистава щезла.
Завіса впала. Я вже не актор —
глядач. А скільки покотом у залі
лежить живих мерців, старих акторів,
обпалених вогнем шалених рамп.
І всі вони до мене простягають
осклілі руки.
— О, щасливий Йорику,
твій номер тут сто тридцять п'ять. По ньому
шукай подушку, ковдру і матрац,
і можеш спочивати, скільки схочеш.
Тут час стоїть. Тут роки не минають.
Бо тут життя — з обірваним кінцем,
як у виставі. Тільки є початок.
Кінця ж нема.

— Як ця вистава зветься?

— Щасливий Йорик.

— Тобто я герой,

як кажуть, заголовний?

— **Був** героєм,

тепер — скінчилося.

Ми теж колись **були**.

— А що за п'єса?

— Варіант удатний

давно вже призабутого Шекспіра,

її створив славетний драматург.

— А як його на прізвище?

— Немає в нас прізвища.

— То як же так?

— Ім'я годиться тільки тим, котрі існують.

— А ви?
— Ми всі однаково щасливі.
— А Йорик — божевільний?
— Ні. Щасливий.
— Щасливий? Так? А я кретина грав.
— То що тебе дивує? Хай кретин,
розумний, геніальний чи щасливий
або нещасний — то пусті слова,
що правлять для розрізнення та й тільки.
А тут немає родових одмін.
Бо кожен з нас — актор або глядач.
А ці одне і теж. Бо глядачеві
так само треба грати глядача
і то захопленого. А наймення
у нас немає свого. Нині — Йорик,
а завтра вже **ніхто**. Чекай на роль,
якою і почнеш найменуватись,
допоки скопу. Раз єдиний — Йорик,
а все життя — ніхто. Ні тобі виду,
ні імені. А грай чуже занудне
нашіптане життя — самі повтори.
Так живучи у ролі аж до смерті,
вивчай слона забуті: боротьба,
народ, любов, несамовитість, зрада,
порядність, честь...

Так багато слів
ті предки повигадували. Боже —
життя на гріш, а так багато слів.
І всі вони — чужі та незнайомі.
Скажімо, нас назвали будівничі,
а що то — будівничі — не питай.
— Ви щось будете?
— А що то — будувати?
Так звать нас — будівничі, от і вже.
А нам до того байдуже. Хіба
тобі не все одно, що справжній Йорик
був зовсім, може і не Йорик. Навіть
напевне ні, раз так його зовуть.
Ти пам'ятаєш? Гамлетові в руки
попав лиш череп — ні очей, ні губ,
ні носа, ані вух — зотлів геть чисто,
ось так і ми. То можеш називатись
як заманеться. Тут усе одно:
герой, актор, глядач, суфлер і автор —
усі живуть одне чуже життя:
удень — вистава, все одна й та сама,
хоч завше невідома, бо ждання —
то теж актор, що грає сподівання
і вміє виінакшувати світ.
А уночі — те ж саме. Лицедій
вже звик до спокою. Допіру смеркне —
ховається під ковдру, ніби равлик

у мушлю. Той, скажімо, бубунить
собі під ніс якісь уривки ролі
(озвучує мовчання й мертвий жест),
а той зайдеться реготом — аж виляск
летить в концертну яму. Третій спить,
четвертий плаче. П'ятий — втупить очі
у стелю — і мовчить, мовчить, мовчить.
Ще був один — молився. Скільки знаю —
він був із нас найстаршим, пережив
аж трьох суфлерів (їх життя коротке),
допоки не завісився. З нудьги,
подейкували наші лицедії,
хоча розмов про те і не було.
— Чому ж? — А що балакати? Даремне
плескати язиком. Ще хто почує
і донесе суфлерові. Бо ми
радіти зобов'язані до смерті.
Це перший наш обов'язок. Колись
був завітав до нас найголовніший
суфлер. Велику раду був зібрав
і слухав кожного. А ми стояли
і хором дякували. — Та за що ж?
— Хіба я знаю? Наказали — от
і дякували. — Ну, а той? — Дивився
і розуму випитував у нас.
Хто радо радість грав — того наліво,
нерадо хто — рушай направо. Грішник,
хто журиться. А праведний — радіє.
Отож бо й є, що так. І перегодом
понурих вивезли кудись. Казали,
до школи радості. Та досі жоден з них
не повернувся звідти. Ну, бувай,
бо вчора загадав мені суфлер
демонструвати щастя три години,
чотири — гнів, а решту дня — любов
і відданість. То треба й відпочити.

І вже залишений напризволяще,
я мізкував собі, що досить рух
єдиний одмінити — і тоді
вже не збагнеш кінця ані початку,
бо все переінакшується. Світ
тримається на випадкових рухах,
які його означають. Питьма
навпомацки у кості грала. Глухо
постогнували сонні лицедії,
і оком Поліфема угорі
світив червоний місяць без'язикий.
Я ждав чогось до ранку. Ніч? Життя?
Чи, може, вічність проминула? Тільки
нарешті увімкнули дня рубильник
і краном баштовим підняли сонце,

а на склепінні небаявило
двох лицедіїв, що співали дружно
за жайворонів. Із лабораторій
взяло росу на пробу. І вчепило
рекламний щит: "Ставай-но до роботи,
почався день". До будки вліз суфлер,
і п'єса почалася, не скінчившись.

* * *

Змагай, знеможений життям,
знеможений, змагай.
Минуле вабить вороттям
і врочить і нехай.
А ти, сомнамбуло, змагай.
у напівсні живи,
де жовті сходяться леви
у присмерковий гай.
У воду зазирнуть ставка
й свічадо ночі п'ють.
їм шерсть полискує шорстка,
мов пелехата лють.
А голоси протобажань
лиш горло перетнуть,
покрають серце без ножа
і мовчки одійдуть,
лишивши, як загуслий біль,
укритий смерком гай,
де тіні товпляться в тобі,
проте, не потурай.
Он бач — верба — димочком тінь.
Ти ж тіні тіні тінь.
Ані рухнеться волосінь,
занурена в глибінь.

* * *

Мов жертва щирості — життя
мов молодечих крил
пружнавий тріск, як небуттям
укрився суходіл.
Ти ще на кінчику пера
возносишся увись.
А вже пора? Давно — пора.
Спадаючи, молись.
Як жертва щирості, як кат
оговтаних бажань,
переминай за гранню грань,
чекаючи розплат —
за те, що марнував свій вік,
надміру неба праг,
що був людині чоловік

і друг, і брат, і враг.
І я найперше помолюсь.
І вдруге помолюсь.
І втретє помолюсь.
І в смерть
з землею поріднюсь.

* * *

У тридцять літ ти тільки народився,
аби збагнути: мертвий ти еси
у мертвім світі. І нема нікого
окож. Ти тільки сам. І — мрець еси.
Хіба що так: недозволенний простір
живого духу кличе самосмерть
подобною життя. Це — на початку.
А далі вже — й убійництвом. Проте
природа розправляється простіше.
Бо плоть твоя сплюндрована до тебе.
І дух тобі спотворили давно.
Поневажаю індивідуальність —
справіковий набуток лихоліть.
Отож — бреди назад. І скільки сили
простуй назад. Бо тільки там життя —
ще до народження. Із світу імітацій —
вповзи у кожну з вимінених шкур.
Простуй назад — в народження вертайся,
де щастя глупства, смороду і тьми,
і там витворюй рай. Там так і треба:
людина має спати — отже, спить,
белькочучи якісь слова спросоння.
Земля укрилась панцирем, немов
стара, давно оглохла черепаха,
а ти на ній, мов кузочка мала,
що творить сталий світ на збіглий хвилі.
Нівроку, відмолоджується смерть.

* * *

Людина флюгер. Так. Людина флюгер,
підвладний вітрові, а не собі.
Я знаю? Може, Бог чуттями править,
чуттями править, може, дика товч
ще неоговтаних протобажань людських.
А ти живеш навпомацки — і тільки.
Самопізнання — самозагасання.
Триматися у власному сидлі —
такі химери юності, що шкода
і часу і себе і Бога — теж.
І вже. Вкипіла під ногами магма
й стверділа товщ і магма почувань
і прагнення стверділості — повтори.

...А змучений повторами, натрудиш
з'ятрілу душу. І нема тобі
рятунку: прохромити твердь змертвілу
і в море неспокійне увійти,
щоб борсатися і немов вітрило
порожнє виповнитись шалом дня
і вже покороному поріднитись
з безумством світу білого. Пливи
і погинай, заблукане човенце.
Як здумано життя чуттями править.
Зухвало як — цуратися душі
і наvertати й повнитись. І вічно
летіти в сонмі самопочезань.

* * *

Вмирас пізно чоловік,
а родиться дочасно,
тому й на світі жити звик,
як раб і рабовласник.
Він като-жертва, жертво-кат
страждає і богує,
іде вперед, немов назад,
як душу гнів руйнує.
О світе світе світе мій,
їй-бо, ніяк не звикну:
невже твій син — то тільки злий,
а добрий — то каліка?
А все немудре. Доживу
віка, докалічю,
допоки жили не зірву
чи не зламаю шиї.

ВЕРТАННЯ

Перерізане світлом вікно
вулиці — біле по білому,
аж до болю.
Насип.
Далеке шосе.
Машини.
І небо вологе — над.
Шлях у себе:
вабить (уже закритий),
відкривається (на розлуці).
Темінь.
Шукай.
Що там? Сніг
бором — кукурудзиння.
Досвітні таємниці.
Терикон.
Смердюча річка,

глибом випахла.
Нехитрі подорожі
ставком.
Дитяча зверхність,
невимовленне зрідніння
з кригою, з вітром.
Душе, далій.
Скільки не повертайся
черга даремних спроб —
ось воно, зачудоване:
перерізане світлом вікно
вулиці — біле по білому.
Аж до болю.
Насип.
Далеке шосе.
Машини.
І небо вологе — над.

* * *

Молочною рікою довго плив:
об мене бились білостегні риби,
стояв нестерпний світ, як круча здіблений,
а попід кручу з'яв чорний рів.
Оце. Оце воно. Оце воно —
лиш ти і я. І здіблений, мов круча,
високий світ. Ану ж, тебе я тручу,
аби з тобою запізнати дно,
де літеплена річка молока
потьмариться до вигусклої спеки,
день збрижиться, утеклий і далекий,
і ледве висхла, наче віск, рука
малу об'яснить свічку. Мов живиця,
спижово-згускла обтікає ніч,
по краплі скапуючи.

Хай святиться
ця маячня, що стала при вікні
і білою, мов неміч, головою
об шибу б'ється. Хай святиться сон
і роками проритий, як прокльон,
цей спогад, що спотворений явою.

* * *

Рятуючись од сумнівів,
б'ю телеграму собі самому:
вчасколивесьрадянськийнарод
івсе прогресивнелюдствоготується
гіднозустрітичерговийз'їздкпрс
бажаю тобі великих успіхів,
щиро заздрю, що ось уже тридцять років
ти живеш у найщасливішій у світі країні.

Але й після цього досада не минає.
Тоді я примушую себе пригадати,
що міжнародня обстановка
сьогодні складна, як ніколи,
і заспокоююсь.

* * *

Як страшно відкриватися добру.
Як страшно зізнаватись, що людина
іще не вмерла в нас. Як страшно ждати,
коли вона, захована, помре
у темряві, щоб нишком відвезти
на цвинтар душ, і щастя запопасти,
якого вже до ран не прикладеш.
Як вабить зло. Як вабить гріх — піти
світ за-очі, повіятися з вітром
і власної подоби утекти,
мов чорта лисого.

Кульгавий день
увійде в темінь, гляне по криївках
і завагається. Бо шкода праці:
сидить при ватрі плем'я самоїдів,
щасливо позіхає. На вогні
печеться м'ясо. В казані окріп
переливається. Сьорбають юшку
і повні філософських резигнацій
мізкують, з кого б смажити печеню,
щоб стало на сніданок і обід.
Кульгавий день відходить, бо печерний
ікластий лютий смерк не западе,
допоки аж останній самоїд
не з'їсть самого себе і помре
із філософським виразом. Мовляв,
життя коротке, а — забракло м'яса.

* * *

Напередодні свята,
коли люди метнулися по крамницях,
виносячи звідти шпроти, смажену рибу,
шинку й горілку з перцем,
якийсь дивак, озутий у модні черевики
(такі тиждень тому були викинули
в універмазі "Україна" — двадцять два
п'ятдесят з навантаженням — дитячі штанці
вісімнадцятого розміру), облився чортівнею
і підпалив себе.
О, він горів, як поросся, смалене примусом, —
налетів на людей, що культурно собі стояли
в черзі за цитринами,
порозбігались усі, як один:

від нього так несло смаленим —
носа було повернути ніяк.
На щастя десь узялося кілька міліціонерів,
одразу вкинули його в машину
і помчали в бік Лук'янівки.
А черги ми таки достоялись. Аякже:
що то за святковий стіл без цитрин?

* * *

Сьогодні свято.
Спереду трамвая
вчепили шмат полотна з написом:
"Хай живе рідна КНРС".
На зупинці, обступивши вагон,
один з-перед другого
люди пхаються в двері,
а старий чоловік,
геть обвішаний медалями,
лишився в кінці натовпу
і лається на чому світ стоїть.
Він набрався ще зранку
і ледве тримається на ногах.

* * *

Утрачені останні сподівання.
Нарешті — вільний, вільний, вільний ти.
Тож приспішишся, йдучи в самовигнання:
безжально спалюй дорогі листи,
і вірші спалюй, душу спалюй, спалюй
свій найчистіший, горній біль — пали.
Тепер, упертий, безвісти одчалоюй,
бездомного озувши постолі.
Що буде завтра? Дасть Біг день і хліба.
А що, коли не буде того дня?
Тоді вже гибій. Отоді вже — гибій,
простуючи до смерті навмання.

* * *

Цей корабель виготовили з людських тіл.
Геть усе: палубу, трюм, щогли
і навіть машинне відділення.
Морока була з обшивкою.
Особливо погано держали воду місця,
де попадалися людські голови.
Коли утворювалась потужна водотеча,
діру затикали кимось із екіпажу.
В той час, як решта
шукала щасливої пристані
у відкритому морі.

* * *

У Прохорівці — сни, мов ріки
напровесні: об груди б'ють,
як об пороги. Думи йдуть,
неначе дзвони. І великі
тумани в головах ростуть.
У Прохорівці сни, мов ріки.
Так увижається не раз:
заснеш — не чути й третіх півнів,
і сновигають тіні дивні —
то Максимович і Тарас
бредуть Михайловим узвозом
угору й гору — аж до хмар,
де виткався Волосожар,
де марення чумацьким возом
пускаються у Крим по сіль.
А потім враз оступить біль
натужну душу — й не дихнути.
Ідеш у визорену ніч,
поки зблукаєш межі рути,
віддавшись довгій маячні.

У Прохорівці сни — мов ріки.

* * *

Чоловік підійшов до меморіуму
і прочитав на ньому власне ім'я:
вічна слава героям,
що полягли за незалежність Вітчизни.
Йому приємно й боляче.
Під однією сорочкою Колима і Ташкент.
Та мешканці міста зігнорували його:
хто повірить цій байці?
Якщо ти живий — тим гірше для тебе:
вшановуєм тільки мертвих.
Весь клопіт скінчився, коли видали довідку:
"Пред'явника вважати за мерця".

* * *

Я сидів на весіллі
серед поважних молодиків —
у того голос, наче в диякона,
той остаточно схрип від горілки й співу,
а та в котрий уже раз переконувала присутніх,
що не така вже й дурепа,
як здається на перший погляд.
Я вигукував з усіма "гірко"
і думав про Валентина Мороза,

згадував його лоб і волосся й очі
і переконувався знову й знову,
що горішньою частиною обличчя
він скидається на пророка.
Всі жували, пиячили, удавали з себе веселих
і я жував, пиячив, удавав веселого з себе,
але так було гірко на душі,
так несподівано пронизливо гірко,
що побачивши, як дружина моргає мені: ходім,
з полегкістю відітхнув
і вхопився за втечу,
як потопельник за соломину.

* * *

Сидимо біля погаслого вогнища,
перетрушуємо в долонях попіл,
розтираємо витухлі геть вуглини:
а що як зажевріє раптом жар?
Тут темно і темно там і ще далі темно,
але жар ніби жевріє.
Ось він, задумано каже друг,
очі його туманіють страхом.
Бачу, відказую скорбно другові,
придивляючись до нічних світлячків.
Сидимо біля погаслого вогнища —
століття, друге, третє,
жар не стухає, не гасне.
Так що друг, коли невіра його нестерпна,
називає купину вічним вогнем
і просить сірника,
щоб запалити цигарку.

* * *

То все не так. Бо ти не ти,
і не живий. А тільки згадка
минулих літ. Через мости
віків блага маленька кладка.
А небо корчиться в тобі
своїм надсадним загасанням,
яке ти тільки звеш стражданням.
Ці роки, збавлені в ганьбі, —
то так **судилося...**

* * *

Спочатку вони вбивали людину,
потому вбитого оживляли.
Реанімацією займалися
в косметичних кабінетах
(малярі — замість лікарів).

Справі оживлення
віддавали життя
цілі династії майстрів пензля.
Зате відрізнити живого од мертвого
було неможливо.

* * *

Вечірній сон. І спогади. І дощ
колише цвіт розпуклого ямину.
Бездомний вітер. Спи, маленький сину,
спи, сину мій маленький, коли хоч.
Немає мами нашої давно —
вертала, поспішала, забарилась.
Надворі дощ і лле, як із барила.
Заснеш — і чуєш: торготить вікно.
Здасться, хтось підійде до дверей,
проситиме негоду переждати.
Ти ж, синку, спи, і не питай про матір
і більше не загадуй наперед,
бо не стоїть хвилинка на хвилині,
хвилинка на хвилині не стоїть.
Нехай тобі бодай у сновидінні
появиться очікувана мить.

* * *

Цей біль — як алкоголь агоній,
як вимерзлий до хрусту жаль.
Передрукуйте прокльони
і переписуйте печаль.
Давно забуто, що є жити
і що є світ і що є ти.
У власне тіло увійти
дано лише несамовитим.
А ти ще довго сатаній,
ще довго сатаній, допоки
помреш, відчувши власні кроки
на сивій голові своїй.

* * *

Тагіл. Зима. Шістдесят перший рік.
І я солдат, що після всіх скорочень
попав сюди — докантивати строку,
одержав за зразкове воєнробство
(були солдатські жарти — воєнраб)
увільнення.

Напевне, цілий рік
проживши між боліт, ялин, казарм,
до міста не показуючи носа,
я звикнув пити був (замість горілки —

трійний одеколон). Онучі прати
хоч раз на місяць. Згадують дівчат,
що буцім-то в житті одним і снили,
аби мені віддати свій вінок.
Пускати в діло свій солдатський пасок,
розповідать солоні анекдоти,
навчився сачкувати так майстерно,
немов солдат, що добуває строк.
Отож — Тагіл. Не пам'ятаю — парк
чи сквер міський зібрав великий натовп
щасливих гаволовів: школярі,
студенти, металурги, кагебісти,
наш брат солдат, старі пенсіонери
дивилися на виставку собак.
І то було видовище, скажу вам:
орденоносні пси — могутні груди,
обвішані медалями, а морди —
пихаті, як в заслужених митців
чи лавреюваних міліціонерів —
подзенькуючи бляшками, проходять,
зневагою вшановуючи натопа,
а біля них, тримаючи побожно
ланцюг, — щасливі власники собак.
О мить блаженства — і людей і псів.
Одні щасливі ницістю своєю
і приналежністю чотириногим
так низько хиляться благочестиво
перед Нічим, що дивиться зокіл.
А другі — на хребтах своїх довгастих
несуть такий тягар своєї слави,
аж закипає від образи кров
в собачім серці: ось воно, мовляв,
мистецтво для безрогих. Гніт тяжкий
зумисних демократій. **Перед ким**
демонструватимем ясновельможність
своїх заслуг і подвигів? **Кого**
вщасливлювати власною явою?
Кому показувати псову міць,
державну гордовитість і незламність?
Я був у натовпі. Я був **ніким**.
Я сором відчував за власну ницість,
за воєнрабство. І безмірний жаль
виповнював мою голодну душу,
що я не пес. Орденоносний пес.

* * *

У цьому полі, синьому, як льон,
де тільки ти і ні душі навколо,
уздрів і скляк: блукало в тому полі
сто тіней. В полі, синьому, як льон.
А в цьому полі, синьому, як льон,

судилося тобі самому бути,
аби спізнати долі, як покути
у цьому полі, синьому, як льон.
Сто чорних тіней довжаться, ростуть
і вже як ліс соснової малечі
устріч рушають. Вдатися до втечі?
Стежину власну, ніби дріт, згорнуть?
Ні. Вистояти. Вистояти. Ні —
стояти. Тільки тут. У цьому полі,
що наче льон. І власної неволі
спізнати тут, на рідній чужині.
У цьому полі, синьому, як льон,
супроти тебе — сто тебе супроти
і кожен супротивник — у скорботі,
і кожен супротивник, заборон
не знаючи, вергатиме прокльон,
неначе камінь. Кожен той прокльон
твоєю самотою обгорілий.
Здичавів дух і не впізнає тіла
у цьому полі, синьому, як льон.

* * *

— Громадяни, дотримуйтеся тиші, —
вимагають чотири щити навколо високої вежі,
де великими літерами зазначено
"Всесоюзний науково-дослідний центр
по акліматизації картоплі на Марсі".
— Колись вона буде дешевша за сірники, —
патетично вигукує високий дідусь,
гладячи рукою кота,
що визирає з-під пальто,
яке бувало в бувальцях.
— Ви бачили, в них ніколи не гасне світло, —
підносить догори пальця
облісілий пенсіонер у пенсне
(тільки тепер він відривається від
фоліанту).
— Да-а, — докидає літній чоловік
у пожмаканім костюмі,
і важко второпати, про що він думає.
— Героїчна, подиву гідна робота, —
компетентно протягує людина в штатському,
при цьому він владно обдивляє численний гурт,
що зібрався перед брамою,
і жде, коли ж нарешті
можна буде пекти картоплю на вулицях.
— Ось де повчитися, як треба служити народові, —
мрійливо виспіває білява дівчина,
для якої любов до народу
означає тільки плотську любов.
З виразом облич, як на сповіді,

люди побожно прислухаються
до врочистого гамору за муром.
Раптом звідти долинає хтивий дівочий вереск.
Високий дідусь витягує суху шию,
вуха його нашорошені, як у зайця.
Інтелігент, втупившись у читання,
мало не носом водить по сторінках.
Зніяковілий чоловік у пожмаканім костюмі
починає старанно пригладжувати руками
пасмуги на лацканах.
Людина у штатському відходить у тінь
і там, ніби свічки, запалює очі:
спочатку починає жевріти одне, потім друге.
Білява дівчина стає схожою на весталку.
Натовпом ходить організований кашель,
настільки страшний, що обличчя деяких
скидаються на сині баклажани.
Дівочі верески не вщухають.
Вони ростуть і ростуть,
починається дика оргія,
глухі мури заходяться сміхом,
що збігає із них, як тісто.
Люди нишкнуть, похиляючи голови,
ні пари з уст.
Тимчасом на мур видирається гарна гейша
і показує натовпові язика.

* * *

Чого ти ждеш? Скажи — чого ти ждеш?
Кого ти виглядаєш з-перед світу?
Кого ти сподіваєшся зустріти,
а най і стрінеш — віри не доймеш?
Тамтого світу закуток глухий,
а в ньому жінка, здумана зигзиця,
шепоче спрагло: Боже, най святиться,
О най святиться край проклятий мій.
Ще видиться: чужий далекий край
і серед степу, де горить калина —
могила. Там ридає Україна
над головою сина: прощавай.
І плачуть там, видушуючи з себе
сльозу навмисну, двоє ворогів,
радіючи, що син той не любив
ні України, ні землі, ні неба,
і все хилиться висока тінь
чужого болю. Пустинь України
безмежнішає в цьому голосінні,
аж перемерзла лупиться глибінь
опівнічна.

Кого ж ти, демон зла,
кленеш, кленеш, кленеш і проклинаєш?

Кого з самого себе викликаєш?
Свою недолю? Грудочку тепла
під попелом століть? Кого ж ти ждеш?
Невже сподієшся колись дожити,
щоб мовити чеканню. Все. Ми квити.
Ти забираєш, буцім-то даєш.

* * *

Вдасться чи ні
сього разу повернутись додому?
Вдасться чи ні?
Старий терикон шахти 10-біс,
де ти в дитинстві збирав вугілля,
обріс чотирма новими,
і де з них твій давній — не збагнеш.
Вулицею здибають тебе
незнайомі люди,
двоє старих, чий син десять літ тому
загинув в авіаційній катастрофі,
колишуть немовля.
Давні стежки переорано,
дороги дитинства
засаджені кукурудзою,
і навіть мама
з недовірою позирає на тебе —
це ти чи ні?
Йде середина літа.
Якраз над нашим городом,
над яблунями, обприсканими хлорофосом,
над карликовим вишником,
висадженим пару літ тому,
над твоєю осамотілою головою.
Йде середина літа.
Зрідка дощить високе серпневе небо,
гавкають собаки по дворищах,
і крайня зоря над самим небосхилом
надсило продирається крізь віття дерев.
Йде середина літа.
І видиться тобі потемнілий став,
степ, охололий від птаства
і збирачів овочу,
видиться вечір,
заволочений хмарами,
видиться хатка — без вікон і без дверей.

Йде середина літа.

МАРКО БЕЗСМЕРТНИЙ

Напередодні всенародного свята,
покинувши могилу,

Марко виграбався на світ,
розрівняв землю,
щоб ніхто не помітив утечі,
зайшов до найближчого райкому партії
вбрався в службовий одяг
(йому попалися червоні сап'янці,
сині шаровари з червоним поясом
і сорочка з вишиваною манишкою на всі груди).
Треба було чимось прикрити
свою голомозу голову,
але не було нічого підхожого,
довелося задовольнитися
шапкою з молодого оленя.
Тепер можна й відзначити
десятилітній ювілей своєї смерті.
І Марко, махнувши рукою,
вирішив проциндрити
частину заощаджених за десять років
партійних внесків:
у гастрономі купив пляшку Московської,
банку кильки в томатному соусі,
головку цибулі
і півбуханки житнього хліба.
Спорядивши сітку,
він повернувся на цвинтар,
випив, закусив
і, блаженно полежавши горілиць,
подався на урочистості.

Світ відзначав 100-літній ювілей
Володимира Ілліча Леніна.

* * *

Раз на тиждень
вони викопуються з землі,
з нірки, сизої од самотності,
і збираються разом.
Кожен кріт уявляє себе людиною,
забуваючи, що він кріт,
але забувши, який він кріт,
йому важко уявити себе людиною,
і тоді вони силують себе,
щоб пригадати небо над головою,
уявляють світанні кольори,
ніч, вечір, дощові хмари,
поки стає важко й помітити,
що неба небо,
розточене по нірках,
сховалось під землю.
Їхня натура
стає кожному за найбільший тягар,

важчий за землю,
що провисла над головою,
важчий за оскарження зниклого неба,
важчий за існування.
Іншими днями
вони почуваються щасливими,
і тоді їх виповнює
тьмяна радість,
і тоді, заклопотані,
вони забувають,
що на їхніх відгодованих спинах
тримається земна і небесна твердь.
Обидві тверді існують упереміш
і вони просто не помічають жодної.
Але мученики свого щастя,
кроти потребують забутого горя,
мовби повітря,
це допомагає травленню.
І раз на тиждень
кроти викопуються з землі.

* * *

Один лиш час і має совість:
тече й тече, немов Дніпро.
Не знаю, зло це чи добро —
та загадкова невідомість
вже й закінчиться спішить.
І те — померти ачи жить —
однаковісінько, їй-богу ж
однаково. Чи ти чи ні,
а помremo на чужині,
шукавши отчого порогу.

* * *

— Надворі дощ? — я запитав.
— А так, на небі ні хмарини.
І сльози на очах дружини
від сподівань і від ослав.
— А що ти, плачеш? Ти покинь.
— Авжеш, сміюся. Довгі злидні
в цій подобизні днів невидні.
Так розтає пільмою тінь.
— Їй-богу, не збагну.
— Дарма.
Усе збагнеш, коли прикрутить.
— А хто нам воду каламутить?
Хто варить воду з нас?
— Нема нікого винного. Здається,
що сам Господь — на всій вині.
— Ти забігаєш аж у дні

майбутнього? Тобі не йметься?
Надієшся на сили віщі?
На арифметику чекань?
— На небі ні хмарини.
— Глянь —
надворі мов з відра періщить.

* * *

Ми сиділи за пляшкою шампанського
в тихенькому прокуреному кафе,
і вона відчувала себе царицею,
Афродитою, що проминувши рибалок
(за столиками забивали козла),
алкоголіків, невтомних шукачів
великих жіночих бюстів,
щойно зайшла в таверну,
де тіні), і вино, і прихисток.
А коли ми вийшли
на знелюднілий вечірній берег,
і я, не ждучи нагоди,
спробував її взяти,
хвиля відбігла, наче сторожовий пес,
якого чекає попереду
чорна робота.

* * *

Вперіодрозгорнутогобудівни-
цтвакомунізмунавсьомуфронті
я вийшов уранці за ворота —
бачу: крізь штахетини
коза пробує дістати цибулю
з палісадника
(у цибулі багато вітамінів,
отож її садять замість квіток).
Я вжарив по ній цеглиною
і файно влучив, що аж-аж-аж.
Ось що мені згадалось і потішило,
коли ввечері я вкладався на сон.

* * *

Вночі його мучили блохи,
а те,
що половина людей земної кулі
досі ще стогне під гнітом капіталізму,
не давало йому змоги
склепити очей.

* * *

День величався і пишався.
Ми ж, двоє піших пішаниць,
упали в небо горілиць,
а світ, немов горіх, розпався.
І вже ні неба, ні землі —
лиш ти, одна моя надіє,
і та не жевріє — чорніє
в опротивічній імлі.
Та дякувати Богу — вдвох.
Наш день — попереду, мов зараз.
Ще й солов'їв любовна пара
співає тьох та перетьох.

* * *

— Досить крові, — продекламував кат,
коли ще ніж, загнаний мені попід ребра,
стримів у спині.
А я подумав, весь скривившись од болю:
що як він заходиться
ще й лікувати мене?

* * *

Сто дзеркал спрямовано на мене,
в самоту мою і німоту.
Справді — тут? Ти справді — тут? Напевне,
ти таки не тут. Таки не тут.
Де ж ти є? А де ж ти є? А де ж ти?
Урвище? Залом? А чи зигзаг?
Ось він, довгожданий дощ. Як з решета.
Заливає душу, всю в сльозах.
Сто твоїх конань. Твоїх народжень.
Страх як тяжко висохлим очам.
Хто єси? Живий чи мрець? Чи, може,
і живий і мрець? І сам на сам?

* * *

Я блукав містом своєї юності,
марно відшукуючи в нових кварталах
вчорашні споруди, сквери, стежки.
знайому ліпку на фронтонах будинків,
географія втрачена.
Місто покращало й виросло,
з'явилися нові бульвари, готелі, вулиці,
пам'ятники, стадіони, дерева,
тільки жодного знайомого обличчя в натовпі,
жодного обличчя,
котре нагадало б тобі
згублену молодість.
Сподівався зустріти бодай себе

отут, де струменіє фонтан,
лямований штучним мармуром.

Марно.

Нема.

Пропалий безвісти.

Знялися в небо легкі висотні будинки,
і ти біля них — маленький-маленький,
не розгледіти самому,
не те що зустрічним.

Зупинивши таксі.

якийсь шофер підійшов до фонтана,
що оприскував незнайому гінку топольку,
вимив руки,

потім, витягти носовичка,

старанно витер долоні,

сів за стерно і помчав,

знявши легеньку куряву.

Дивлячись йому вслід,

я вперше збагнув: життя — не вдалося.

* * *

Націлений у небо обеліск,
вода, як вічність, літепло струмує,
старий ясмин — оцвіттям весь німує,
а віддалі — німує чорний ліс,
а навпіл зламаний іржавий кріс
в граніт угрузлий — ніби розкошує.

І тільки мати сина вже не чує,

вже біль її старечий спопелився.

Вона сама. Вона сліпа — свічадом

осіннього промерзлого ставка

і висхла, вижовкла її рука

ще образи обмацує нерадо.

Бо де там син? Де Бог? Нема обох,

і смерть обсіла пустку, наче льох.

* * *

В мені уже народжується Бог
і напівпам'ятний, напівзабутий,
немов і не в мені, а скраю смерти,
куди живому зась — мій внук і прадід
пережидає, заки я помру.

Я з ним удвох живу. Удвох існую,

коли нікого. І гримить біда,

мов канонада. Він опорятунок,

я ж білоусто мовлю: порятуй,

мій Господи. Опорятуй на мить,

а далі я, оговтаний, врятую

себе самого сам. Самого — сам.

Він хоче поза мене вийти. Прагне,

рятуючи, донищити мене,
аби на протязі, на буряних вітрах
я вийшов сам із себе, наче шабля
виходить з піхов. Хоче вийти геть,
щоб згасла свічка болю. Щоби тьма
впокорення мене порятувала,
інобуттям. Іножиттям. Найменням
уже невласним: ось він, той загал,
яким кермує той шалений бог,
котрий в мені воліє народитись.
(а я ще тую свічку посвічу,
аби мені не смеркло передчасно.
Пресвітлої години свічка чорна —
неначе перемога крадькома).

* * *

І поблизу — радянський сад,
будова й роздуми в маруді
про довгу чергу самозрад.
Я кочегарю в халабуді.
Ставок тьмяніє, наче ніч,
розлита й вигускла до ртуті.
Так добираються до суті
душі? Доходять протиріч
із розумом? Ідуть на шпиль
тремкого молодого горя?
Як вечір душу розпросторив.
Як сяє антрацитний біль
із темряви. Немов відьмак —
не підведе од тебе й ока —
все стежить, стежить неборак
і випадково й ненароком.

* * *

Зазираю в завтра — тьма і тьмуца,
тьма. І тьмуца тьма. І тьмуца тьма.
Тільки чорна вода. І чорна пуца.
А твого Святошина — нема.
Ні сестри, ні матері, ні батька.
Ні дружини. Синку, озовись.
Понімили друзі. Чорна гатка
в теміні. Пітьмою — хоч залийся.
Лиш тремтить, як віра в спроневері,
копійчана свічка на столі
та шугають люто по квартирі,
ніби кажани, твої жалі.
Шурхоти і шепоти і щемі —
то твого спогадування дні
хлюпотять під веслами триреми,
що горить в антоновім огні.

Все життя — неначе озирання
у минулий вік. Через плече.
Ні страху, ні болю, ні вагання
перед смертю. А Господь рече:
відшукай навпомац давню кладку,
походи і виспокійся в ній,
у забутім віці. Тепла згадка
ще придасться на суді страшнім.